

"HVORDAN KOMMER JEG VIDERE MED MIT LIV?"

– højtuddannede indvandrere
på det danske arbejdsmarked

Af Anika Liversage

Denne artikel diskuterer sammenhængen mellem adgang til arbejdsmarkedet og konstruktion af identitet. Den tager afsæt i biografiske interviews med 19 højtuddannede østeuropæere, hvis særlige kendetegn var, at hovedparten var ansat i gode, danske stillinger på interviewtidspunktet. Hensigten har været at stille skarpt på "succeshistorier" – hvordan det kan gå godt for indvandrere på arbejdsmarkedet.

Interviewpersonernes arbejdsliv havde fulgt en række forskellige "spor": Nogle var kommet i godt job ved at vende tilbage til deres oprindelige profession, andre ved at tage en fuld ny dansk uddannelse og atter andre ved at komme ind på lavere niveau på det "multikulturelle arbejdsmarked" og arbejde sig op her (eller forlade Danmark igen). En mulighed var også at forblive udenfor (den bedre del af) det danske arbejdsmarked. Var dette tilfældet, holdt man over tid gradvist op med at være akademiker – modsat dem, der fik adgang til akademiske jobs. De holdt nærmest op med at være indvandrere.

Artiklen bygger på min ph.d. afhandling – "Finding a Path – Labour Market Life Stories of Immigrant Professionals", som skal forsvares på Handelshøjskolen i København den 8. december.

Hvem man er, knytter sig tæt til, *hvor* man er. For eksempel har vi (primært) danskere i Danmark og bulgarer i Bulgarien. Ser vi på boligkvarterer, signalerer postnummeret økonomisk formåen – der er ghettoer for de fattige såvel som for de rige. Og på arbejdspladserne har folk i højere positioner tit de større kontorer og den bedre udsigt. *Upstairs* og *downstairs*, igen og igen.

Mange menneskers livsforløb bevæger sig udelukkende i afgrænsede lag, såvel rumligt som socialt. Fra opvæksten på den pæne villavej, over de forventede universitetsstudier og videre i godt job og bolig med haveskur og plæneklipper – modsat mindre ressourcestærke jævnaldrende med færre år på en skolebænk, uden samtalekøkkener og i arbejde, som giver mindre i status såvel som i løn. Hver sine liv – *upstairs* og *downstairs*.

Hvis man følger en eller anden form for "slagen vej", uanset hvilket niveau denne vej ligger på, vil der ofte være en ret høj grad af overensstemmelse imellem hvad den franske sociolog Pierre Bourdieu har karakteriseret som "*subjective hopes*" og "*objective chances*" (Bourdieu, 2000). Livet behøver bestemt ikke at være nemt og ligetil af den grund, men i det store og hele får man, hvad man forventer, og man forventer, hvad man får.

Men hvad hvis man flytter sig i rum – hvis man krydser fra det ene sted til det andet?

Det er, hvad denne artikel handler om – om højtuddannede udlændinge i Danmark. Og her tænker jeg ikke på ekspatrierede eksperter, der ankommer med direkte adgang til et bonet bestyrelsesgulv, men på højtuddannede mennesker, der kommer af andre grunde end arbejde – af kærlighed, krig eller politisk forfølgelse. Mit fokus vil være den betydning, arbejdet har haft i deres nye liv her i landet; hvad det har været muligt for dem at opnå – og hvordan.

Disse mennesker kommer selv med kendskabet til *upstairs* og *downstairs* – og med års uddannelse og arbejds erfaring bag sig har de hørt til i de "højere" lag i deres hjemlande, og har et ønske om at fortsætte deres liv på dette niveau i deres nye land. De vil ind et sted, hvor de kan udnytte deres ressourcer og få sig et liv, som svarer til, hvem de (selv mener de) er. Og det er *upstairs*, naturligvis.

Men nu er der lige det, at disse "*subjektive håb*" bestemt ikke altid umiddelbart stemmer overens med de "*objektive muligheder*", der er for højtuddannede udlændinge på det danske arbejdsmarked. Og hvad sker der så?

Det, der sker, kan knyttes tæt til begrebet *identitet*. For identitet hænger snævert sammen med det rum, og den sociale kontekst som man befinder sig i. Rum kan gøre meget ved ens identitet. Flytter man fra ét land til et andet, kan man f.eks. blive til noget, som man ikke var før – "indvandrer".

At bevæge sig i rum kan også påvirke

FOTO: TORBEN LANGE

ens faglige identitet: Hvornår er man f.eks. "tandlæge"? Umiddelbart er det jo, når man har afsluttet en relevant uddannelse og bestået de eksamener, der skal til for at kunne bære og fylde. Men hvad hvis man rejser til et andet land, ikke kan få sin uddannelse anerkendt og tjener til dagen og vejen ved at køre taxi – er man så egentlig stadig tandlæge? Det har i hvert fald ikke meget relevans i ens dagligdag.

For identitet handler langt fra kun om, hvem vi selv synes vi er. Begrebet kan anskues som samspillet imellem, hvordan vi *identificerer* os selv, og hvordan vi *kategoriseres* af andre, og hvordan dette udvikler sig over tid (Jenkins, 2004). Dermed skal "identitet" ikke opfattes som et statisk begreb – noget man kan opnå og fastholde én gang for alle – men må anskues som en dynamisk proces. Vi er konstant i spil, og – for at bruge et udtryk fra den amerikanske sociolog Erving Goffman – vi *præsenterer os selv* (Goffman, 1969), men har ingen garanti for, at andre vil godtage vores fremstilling af os. At få vores selv fremstilling godtaget af vores omgivelser er centralt, umiddelbart som anerkendelse af, hvem vi er. Men det er også centralt for hvilke ressourcer vi får mulighed for at trække på – for hele den måde vores liv kommer til at forløbe.

Når vi ønsker at *bevæge os* i det sociale rum, er vi endvidere meget afhængige af udfaldet af sådanne selv-præsentationer. For vi kan ikke selv alene bestemme, hvilke grænser på f.eks. arbejdsmarkedet vi krydser. For at bevæge os her skal vi først overbevise "grænsevagter" – *gate keepers* – om, at vi vitterligt "er" nogen som legitimt bør lukkes ind på den anden side. Bliver selv fremstillingen som "kompetent tandlæge/jurist/ingeniør" anerkendt, eller bliver man kun mødt med et "duer ikke – næste"?

Vi har nemlig brug for at komme ind på en relevant arbejdsplads for at udøve vores faglighed. For vitterligt at *være* f.eks. tandlæge over tid, kræver det et arbejde, hvor man dagligt vedligeholder og udvikler det, som kendetegner ens fag – ens faglige identitet. Hvor man kan "vise hvad man duer til" – *identificere sig* som en kompetent akademiker igennem sine handlinger og blive *kategoriseret* som en sådan af kollegaer, kunder og chef.

Men som nyankommen højtuddannet indvandrer har man sjældent denne mulighed for at bruge sin faglighed på en arbejdsplads. For man står "udenfor" og har endnu ikke overbevist *gate-keepers* om, at man er god nok til at blive lukket ind. Og hvem "er" man så egentlig?

For at være i stand til at *præsentere sig selv* som brugbar arbejdskraft, skal man først tilegne sig den kode, som gælder på det sted, man er kommet til. Så den første tid går med at lære den danske grammatik med de mange undtagelser, de uregelmæssige bøjninger og få tag på de omvendte ordstillinger. Dette *ændrer* i sig selv mennesker. Ligesom man kun bliver "højtuddannet" ved at studere i en årrække, så bliver man tilsvarende kun "dansk talende" ved at engagere sig i sprogstudier over tid.

Den tid, det tager at lære dansk, varierer. Og den kan forkortes, hvis man kan skaffe sig adgang til undervisning i det rette (sociale) rum. Læring går meget stærkere, hvis man sidder sammen med andre højtuddannede på f.eks. Studieskolen, end hvis man sidder på hold med kortuddannede på en kommunal sprogskole. Dette er vigtigt, for det handler om ikke at "spilde" sin tid. Jo længere man er udenfor arbejdsmarkedet, jo sværere kan man frygte det vil blive at knytte an til ens oprindelige kvalifikationer. Man kom jo "højt oppe fra" – og det er der, man gerne vil op igen. Så man tager weekender, aftener og ferier til hjælp og terper dansk med den skærebrennerklare energi som ressourcestærke mennesker kan mønstre, når det er deres fremtid, som er på spil.

Et andet vigtigt emne for mange højtuddannede indvandrere er det officielle syn på ens baggrund: Kan myndighederne *kategorisere* ens uddannelse som brugbar i Danmark? I visse fag – for at kunne praktisere som f.eks. tandlæge, læge eller advokat – er dette en nødvendig forudsætning. Derimod kan f.eks. en ledig ingeniør godt få arbejde uden en officiel blåstempling, hvis en arbejdsgiver kan bruge hende. Modsat er en officiel godkendelse ingen garanti for job – men det kan være en vigtig ressource, når man skal *identificere sig* som en dygtig akademiker, berettiget til at krydse grænsen til den højere del af arbejdsmarkedet.

Nu interviewede jeg jo folk som *havde fun-*

det vej ind i gode jobs. Næsten alle var startet på samme vis – med at tilegne sig dansk og forsøge at få godkendt deres kvalifikationer. Men efterfølgende havde de fulgt forskellige spor videre.

Næsten alle havde først prøvet at få bragt deres oprindelige kvalifikationer bragt i spil i det nye land. Var dette lykkedes for dem, havde de fulgt et første spor: For nogle lykkedes det ret hurtigt at få job ad denne vej, mens det for andre krævede års indsats med en kombination af intens jobsøgning, telefonopfølgning på afslag, kurser eller praktik til at udvide den medbragte faglighed og stor geografisk mobilitet. Men alt dette havde til slut givet bonus i form af et akademisk job på grundlag af deres oprindelige uddannelse. Det var et spor tilbage til deres tidligere akademiske identitet.

Det så ud som om såvel konjunktur som typen af faglighed havde stor betydning. At følge dette spor var primært lykkedes for folk, som havde de naturvidenskabelige kvalifikationer, der var behov for i Danmark:

Det gjaldt dels læger, som har været en mangelvare i Danmark i snart mange år. Også en del ingeniører havde været i stand til at få arbejde med afsæt i deres oprindelige kvalifikationer. Ofte havde det dog været vanskeligere end for lægerne. Hvis ingeniørerne ikke kunne bruges direkte, havde nogle mulighed for at *blive* til noget, der kunne bruges. Dette kunne ske, uden at de først blev nødt til at kaste deres oprindelige baggrund overbord: De kunne f.eks. deltage på lange AF-kurser og her blive efteruddannet til at dække halvfemsernes mangel på IT-folk.

Direkte eller via efteruddannelse kom de altså tilbage i arbejde på deres oprindelige niveau på baggrund af deres oprindelige kvalifikationer. Her fremhævede de, hvordan de følte sig som – og blev behandlet som – *lig* deres kolleger: De delte faglighed og kompetencer – en akademiker blandt akademikere. Samtidig holdt de nærmest op med at referere til sig selv som indvandrere. Naturligvis var de stadig polakker eller rumænere, men *indvandrere*, nej... For i Danmark er en "rigtig" eller "prototypisk" indvandrer en ufaglært eller arbejdsløs mand fra Mellemøsten. Det er i hvert fald det billede som dukker frem, når talen falder på kategorien (Hervik et al, 1999). Når man er kommet ind i et job

på højt niveau, lader det til, at man nærmest holder op med at være indvandrer – at tilhøre den kategori – i hvert fald når man selv får lov at fortælle sin historie. Her hjælper det jo også at være lyshudet europæer. Det var klart en ressource, når de interviewede østeuropæere skulle trække grænsen til "de rigtige indvandrere". Som en polsk ingeniør, der var flyttet til Danmark midt i firserne og efter årtiers godt ingeniør-arbejde i Danmark, kunne konkludere:

"Det var meget heldigt at jeg kom til Danmark – min kone og jeg synes virkelig, at det er det bedste land. Jeg har udviklet mig meget personligt. Da vi levede i Polen, var det et meget lukket land. Men her i Danmark har jeg lært at tænke mere som en... verdensborger. Vi har det godt.

Jeg ved at der er... forskellige folk i Danmark. Nogle mennesker som ikke kan lide udlændinge. Men jeg har ikke mærket noget til det. Sammenlignet med dem som kommer fra Iran, fra muslimske lande – de kan... de har... de mærker det – at de ikke er så velkomne her."

Denne ingeniør var flyttet fra Polen, arbejdede hårdt i tre år på at lære dansk, tage kurser, få sig en praktik, og havde søgt arbejde med stor intensitet. Det var lykkedes for ham at få arbejde og han kunne i dag kun være glad for at være kommet til netop Danmark.

Dette spor havde dog langt fra været muligt for alle. Igen og igen hørte jeg historier om folk, som havde forsøgt at komme ind ad den direkte vej. De havde måske sendt hundredevis af ansøgninger, men uden at komme til så meget som én jobsamtale. Det var hundredevis af skriftlige selv-præsentationer, hvor man høfligt bankede på dørene til ens nye samfund med hatten i hånden og nypudsede sko – uden at få mulighed for at komme *indenfor* og i det mindste blive taget i øjesyn.

Det kaldes *screening* eller *kategorisk diskrimination*: Man frasorterer hele kategorier af ansøgere, for at nedbringe bunken af potentielle kandidater til et givet job. Det kan være alle over 50 år ("for de

er uflexible”), alle yngre kvinder uden børn (”for de skal lige straks på barsel”) og alle med fremmede navne (”for dem er der nok problemer med”). Undersøgelser tyder på, at en sådan screening gør sig gældende for nydanskere med dansk uddannelsesbaggrund (Hjarnø og Jensen, 1997; Rezaei og Goli, 2005, Københavns Arbejdsmarkedsråd, 2005). Endnu dårligere stillet er man naturligvis, når man – som dem jeg interviewede – har kvalifikationer med fra et andet lands uddannelsessystem og har den accent og de sproglige mangler, som er et vilkår, når man skifter land som voksen.

Men jeg havde som nævnt valgt at interviewe folk, hvoraf de fleste til sidst var endt i gode jobs. Kunne de ikke komme ind den første – direkte – vej, havde de altså fundet andre veje. De fortællinger jeg fik om deres kamp for at slippe ud af arbejdsløsheden, vidnede om et så intenst engagement, at det fik de små hår til at rejse sig. Hvis jeg en dag var ledig og satte alle sejl til for at få arbejde, tror jeg ikke jeg kunne yde halvdelen af, hvad disse mennesker har ydet. På den anden side ville det heller ikke i samme grad være hele min identitet, som stod på spil. For jeg ville først og fremmest risikere at blive langtidsledig akademiker. Men hvis mine interviewpersoner ikke fik bragt deres oprindelige baggrund i spil, ville de slet ikke være akademikere – de ville blive til (ufaglærte) indvandrere. *Downstairs*, for evigt.

Netop en konflikt imellem at være ”indvandrer” og være ”højtuddannet” fremstod igen og igen. Både som en grund til det var så vigtigt for dem at krydse grænsen ind på arbejdsmarkedet, men også at det var så forbandet svært.

De, der ikke var læger eller ingeniører, havde ikke haft kvalifikationer der var mangel på (hvor arbejdsgiverne så bliver nødt til at tage, hvad de kan få), og de havde heller ikke kunnet opgradere sig via f.eks. IT-kurser. Men ind *ville* de jo. Tre muligheder var så først at ændre på, *hvem* man søgte hos, *hvordan* man søgte, og *hvordan* man præsenterede sig selv.

Gradvis søgte man f.eks. lavere og lavere stillinger indenfor en større og større geografisk radius. Man gik måske fra at

sende skriftlige ansøgninger til at stemme dørklokker for på den måde at skaffe sig noget personlig kontakt. Og man reviderede måske sit C.V. Mange havde oplevet at blive afvist med begrundelsen ”overkvalificeret” og *fjernede* derfor nogle af deres kvalifikationer for at prøve, om det ville give bedre resultater. En bosnisk jurist fortalte om sine erfaringer i den forbindelse:

”Jeg har søgt alle former for job. Men når jeg skriver...hvad skal jeg skrive? Hvad har jeg lavet? Hvad er min uddannelse? Skal jeg skrive at jeg kun har gymnasiet eller... ”*Jeg er jurist, men jeg vil gerne arbejde som...*” Jeg har prøvet på den måde. Eller jeg har prøvet at skjule, hvad jeg er og... hvilken uddannelse jeg har, og så bare.. et ... ikke så beskrivende C.V. Men jeg fik aldrig noget svar. Jeg kan huske at jeg søgte som stewardesse i toget. Og så har jeg nævnt, at jeg har gymnasiet, og nogle kurser, og at jeg har gået til dansk, og jeg har nævnt min erfaring og bla. bla. Men ikke jurist. Og så har de sagt: ”*Desværre*”, jeg har ikke uddannelse til at blive stewardesse i toget. [Gisper]. Hvad skal jeg skrive? Så det bliver rigtigt for dem, så de gerne vil ansætte mig. Enten har jeg for meget eller jeg har for lidt”.

Som jurist kunne hun ikke få arbejde i Danmark, og uddannelsen virkede heller ikke brugbar, når hun forsøgte at komme ind i jobs på lavere niveauer. Men fjernede hun den fra sin selv-præsentation fremstod hendes C.V. som gabende tomt. ”*Damned if you do and damned if you don't*”, kunne man fristes til at sige. Sin fortid kunne hun jo ikke lave om på – kun hvordan hun præsenterede den.

Sådanne oplevelser kunne over tid få folk til at vælge et andet spor: at tage en fuld ny dansk uddannelse. Det er ikke noget man ”bare” gør. Det er et projekt, som tager en længere årrække, og hvor man ingen garanti har for, at det ønskede job venter ved vejs ende. At slå ind på dette spor kræver også, at man holder op med at identificere sig som en veluddannet, brugbar person, som nok skal få et job, bare man holder fast i at søge og i stedet identificerer sig selv som en ufaglært med behov for uddannelse.

Et tredje spor var ind i jobs, hvor det at

være *indvandrere* kunne bruges som en *positiv kvalifikation*. Dette var generelt jobs på lavere niveau, som tolke, indvandrerkonsulenter eller to-sprogede pædagogmedhjælpere. For enkelte viste det sig efterfølgende muligt at stige i graderne indenfor, hvad man kan kalde "det multi-kulturelle arbejdsmarked", men dette spor førte sjældent op til højeste niveau. Samtidig var det jobs som accentuerede ens "anderledeshed", fordi man til dels havde fået det på basis af en kategorisering som "indvandrere" – *lig* de kunder eller klienter, man skulle arbejde med.

I mit materiale var der således tre forskellige spor ind på (de bedre dele af) det danske arbejdsmarked: At krydse grænsen på basis af ens oprindelige kvalifikationer; at erhverve sig helt nye kvalifikationer eller først at komme ind på et lavere niveau på det "multi-kulturelle arbejdsmarked" og siden arbejde sig (lidt) op i graderne her indenfor.

To andre spor førte derimod *ikke* ind på de bedre dele af det danske arbejdsmarked. Et fjerde spor var at rejse bort fra Danmark. Enten tilbage til hjemlandet, eller videre til lande som f.eks. Canada hvor der var en forventning om, at det at være "indvandrere" ikke i samme grad ville overskygge, at man var "højtuddannet".

Her beskriver en rumænsk akademiker, der havde arbejdet som tolk og projektmedarbejder i sit hjemland, hvordan hun kom til at vælge den vej. Hun havde forelsket sig i en udstationeret dansker, var for hans skyld blevet skilt og rejste med ham til Danmark sammen med sin datter. Men livet her gik slet ikke som forventet:

"Allerede på det tidspunkt [i sprogskolen] havde jeg det ikke så godt med mig selv. Man kommer til et nyt land, og man... man ... mister sig selv lidt. "Hvem er jeg, og hvad skal jeg forholde mig til, og hvordan kommer jeg videre herfra?"...

Jeg havde sådan et stort projekt med hus og barn og... jeg skulle indrette huset, og jeg lavede gardiner og alting så fint ud. Og pludselig en dag var jeg færdig, og så stod jeg der og... "Okay, hvad så?" Jeg mener – hvordan kommer jeg videre med mit liv? Og så tænkte jeg: "Nu må det være på tide, at jeg prøver at få noget arbejde. Nu har jeg været her i et år og bla. bla". Det var en fejl.

For jeg fik ikke noget arbejde. Jeg sendte over... 200 .. jeg ved ikke hvor mange ansøgninger. Jeg blev ikke kaldt til nogen samtaler.

Så jeg fik det værre og værre. Jeg gik bare rundt derhjemme. Jeg kiggede ud på den smukke have og den smukke skov... Hvor meget kan du kigge på en skov? Du bliver sindssyg, ikke? Så jeg havde det ikke godt.

Jeg stod op om morgenen med [barn og mand]. Og så skulle de af sted i skole og på arbejde. De tog af sted, og hvad med mig? Jeg gik tilbage i sengen og trak dynen op over hovedet og gad ikke at stå op og gad ingenting.

Det varede indtil ... -97, hvor jeg besluttede mig for at vende tilbage til [by i Rumænien]. Jeg kunne ikke klare det mere. Jeg var nødt til at rejse tilbage. Jeg var nødt til at forlade Danmark. Så jeg rejste med min datter. Jeg fik et job i Rumænien. Alt gik godt. Jeg fik en okay løn. Jeg kom i gang igen. Jeg var glad igen, jeg var okay igen. Og jeg skulle ikke høre noget om Danmark. Nej! Absolut ikke!"

Oplevelserne af at være fremmed og ubrugelig i Danmark var mere end denne rumæner havde kunnet bære. At vende tilbage til sit hjemland og dermed annoncere, at hendes projekt om et godt liv med den danske mand var mislykkedes, kan ikke have været nemt. Men i Rumænien havde hun sit sprog, sit netværk, sine muligheder for at blive anset for en kvalificeret medarbejder, og var straks efter i godt arbejde igen. Ved at skifte *socialt rum* kunne hun drastisk forandre, hvem hun *var*: Brugbar eller ubrugelig, indvandrere eller veluddannet. Og hun kunne forandre, hvordan hendes liv udfoldede sig – om hendes dage skulle gå blandt kolleger på en god arbejdsplads eller som en isoleret og inaktiv kvinde i det smukke parcelhus.

Den bosniske jurist citeret ovenfor beskrev en tilsvarende oplevelse:

"Nå du kommer til et nyt land og en ny situation og et nyt sprog og nye venner og alt muligt – og pludselig: Uden arbejde. Så sidder du og tænker. "Jeg er ikke et ...

fuldt menneske – jeg har ikke et arbejde. Jeg vil gerne gå på arbejde. Jeg vil møde mennesker, jeg vil klare nogle situationer. Jeg vil ... give positive ting. Jeg vil bare i gang med noget."

Jeg ønskede at arbejde – ikke at få bistandshjælp. Du føler dig så ... *billig*, når du er på bistandshjælp, selvom du er i stand til at arbejde, og du har nogle kvalifikationer, men du kan ikke undslippe den situation".

Tilsvarende denne bosniske krigsflygtning er det langtfra alle, der kan løse deres problemer med at komme i arbejde ved at rejse væk fra Danmark. Så forbliver de i et spor, der enten er helt udenfor arbejdsmarkedet eller i udsigtsløse, ufaglærte jobs. De forbliver i samfundets margin uden mulighed for at flytte sig bedre steder hen. Dette er det femte spor, når ens egen *identifikation* som veluddannet, brugbar arbejdskraft ikke viser sig tilstrækkelig til at sikre adgang til de steder, hvor man ønskede at leve sit liv. Hvor *kategoriseringen* som indvandrer overskygger ens mulighed for atter at *blive* til den, som man selv føler, at man *er*. Verden omkring en vil kun se (endnu) en ufaglært indvandrer. Og man kan frygte, at det er som en sådan, man vil komme til at leve resten af sine dage. Det er det, man er *blevet* til efter at være kommet til Danmark.

Hvor mange indvandrede akademikere, der følger disse forskellige "spor" – hvor mange der får akademiske jobs, lavere jobs, tager nye uddannelser, rejser bort osv. – kan jeg ikke sige, for der findes p.t. ikke tilgængeligt materiale, som dækker dette. Men skræmmende er det, at en ny undersøgelse viste, at en fjerdedel af selvstændige indvandrere har en (dansk eller udenlandsk) kompetencegivende uddannelse, uden at dette har bragt dem ud af de traditionelle lavindkomst-brancher som pizzeriaer og kiosker (Rezaei og Goli, 2005). At blive selvstændig er åbenbart en løsning, hvis det ikke lykkes at få en (dansk) chef til at ansætte en på baggrund af ens uddannelsesmæssige kvalifikationer – så må man krydse grænsen til arbejdsmarkedet ved at blive sin egen foresatte. Desværre lader det til, at dette spor ofte

ender i en blindgyde på arbejdsmarkedets bund (Blume et al, 2005).

Nok havde jeg bevidst valgt at interviewe en gruppe højtuddannede indvandrere, hvoraf de fleste havde klaret sig *godt* på det danske arbejdsmarked; men min forventning om, at jeg ville få "succes-historier" at høre, blev gradvist gjort til skamme. I stedet var det historier om folk, som ofte havde kæmpet meget, meget hårdt for – egentlig – at nå ret kort.

Det var lykkedes for de fleste at tilkæmpe sig pladser *upstairs* på det danske arbejdsmarked. Men ofte havde dette taget dem mange år og meget, meget hårdt slid. Interessant er det dog, at når de så til gengæld var *blevet* "akademikere", var de stort set holdt op med at *være* – betragte sig selv som og blive betragtet som – "indvandrere". Omvendt var de, der ikke var kommet indenfor i de bedre jobs, gradvist holdt op med at blive set som akademikere. De var endt som "kun" at være indvandrere – for i Danmark lader det til at *indvandlerne* hører til *downstairs* på arbejdsmarkedet – eller helt udenfor. *Hvem* man er, og *hvor* man er, hører jo snævert sammen...

LITTERATUR:

- Blume, Kræn, Mette Ejrnæs, Helena Skyt Nielsen og Allan Würtz: *Labour Market Transitions of Immigrants with Emphasis on Marginalization and Self-Employment*, Amternes og Kommunernes Forskningsenhed, København 2005.
- Bourdieu, Pierre: *Pascalian Meditations*, Polity Press, Oxford, 2000.
- Goffman, Erving: *The Presentation of Self in Everyday Life*, Penguin, Harmondsworth, 1969.
- Hervik, Peter et al.: *Den generende forskellighed – danske svar på den stigende multikulturalisme*, Hans Reizels Forlag, København, 1999.
- Hjarnø, Jan og Torben Jensen: *Diskriminering af unge med indvandrerbaggrund ved jobsøgning*, Sydjysk Universitetsforlag, Esbjerg, 1997.
- Jenkins, Richard: *Social Identity* (2nd ed), Routledge, London, 2004.
- Københavns Arbejdsmarkedsråd: *Nydanskere på det storkøbenhavnske arbejdsmarked*, RAR, København, 2005.
- Rezaei, Shahamak og Marco Goli: *Indvandreres tætte netværk: Katalysator eller hæmsko for innovation og vækst?, delrapport 1*, Roskilde Universitetscenter, 2005.

Polske læger undervises i dansk af danske undervisere i Polen

PÅ DANSK . . .

Paragona er et svensk/polsk foretagende, der bl.a. har specialiseret sig i at undervise polske speciallæger i dansk og formidle ansættelse på hospitaler i områder, hvor der er alvorlig mangel på specialister. Lægerne går på intensivt skoleophold i Warszawa i omkring et halvt år med danske lærere, og skal bestå eksamen i dansk. Før lægerne kommer hertil er der i samarbejde med ansættelses-amtet formidlet bolig til familien og skoleplads til evt børn.

Lægeuddannelsesniveaueet i Polen svarer til det danske.

Den svenske leder af Skolen i Warszawa, Catharina Ringer fortæller: "Selv de, som det lykkes at få et arbejde som modsvarer deres kompetence, må ofte kæmpe hårdt. Hvor umuligt er det så ikke for dem som ikke har "the fighting spirit", som en oprindelig højstatus giver, de som ikke ved at de er noget værd. Det er dem, som vi har set give op i tusindtal i Sverige og Danmark.

Kontrasten til almindelige flygtninge/indvandrere er jo, at vores polske læger har et konkret arbejde at komme til i DK. Man venter dem og de får en fantastisk chance for at lære dansk hjemmefra i ro og mag. Først når de er helt klar med sprogdelen, kommer de til den nye arbejdsplads. Og alligevel er det svært. Du var måske en anset overlæge i den polske hjemby, respekteret af kolleger – på den nye arbejdsplads er du ukendt, du har ligesom mistet dit image. Dit sprog er ofte ikke modsvarende dine tanker. Du bliver indimellem betragtet med mistænksomhed. . . selv om du tilsyneladende bliver ført direkte ind på de 'bonede gulve'".

Polske håb om et bedre familieliv i Nordjylland

Frikvarter og undervisningstime

To danske lærere (nr. 1 og nr. 4 fra venstre) sammen med tre kursister.